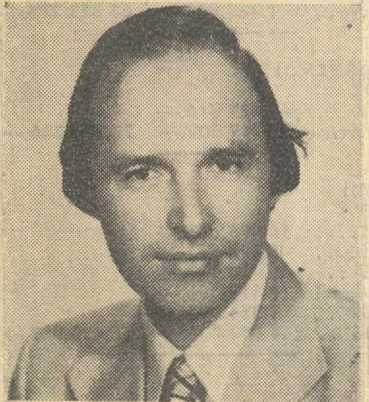

ΑΝΤΙΣΤΑΥΡΟΦΟΡΙΑ

Κ. ΣΗΜΙΤΗΣ: 'Η ευρύτερη περιφέρεια αναγκαία για την καλύτερη λειτουργία της αναλογίας

Ευρύτερες περιφέρειες, κατανομή των έδρων μέ απλή αναλογική, έκλογη των βουλευτών με τη σειρά που αναγράφονται στο ψηφοδέλτιο, αλλά και σταυρούς προτίμησης, χωρίς περιορισμούς, προτείνει ο καθηγητής κ. Κ. Σημίτης.

Η επιλογή μεταξύ των υποψηφίων με τη βοήθεια του σταυρού κατοχυρώνει, κατά την επίσημη άποψη τη γνήσια έκφραση της λαϊκής θέλησης. Ο λαός, έτσι είναι το επίσημο, μπορεί με το σταυρό να εκλέγει εκείνους που θέλει και όχι εκείνους που του επιβάλλουν. Με το σταυρό εξασφαλίζεται επίσης η έκλογη των πιο αξίων, μία που ο κάθε ψηφοφόρος σταυρώνει ένα όνομα, αφού ζυγιάσει καλά προσόντα και ελλείμματα των υποψηφίων.

Η αντίληψη τούτη είναι λαθεμένη. Η πραγματικότητα δείχνει ότι η επιλογή του ψηφοφόρου δεν βασίζεται σε έμπεριστατωμένη ανάλυση και εκτίμηση της προσωπικότητας των υποψηφίων. Συνήθως ο ψηφοφόρος δεν γνωρίζει προσωπικά τους υποψηφίους. Δεν ξέρει αν είναι έξυπνοι, τίμιοι ή πολιτικά συνεπείς. Ο ψηφοφόρος δεν ψάχνει να βρει τον καλύτερο για να τον επιβεβαιώσει με το σταυρό του. Η επιλογή του βασίζεται σε πληροφορίες φίλων, σε συστάσεις, στην τοπική σύνδεση, στη φήμη του υποψηφίου, στη συχνότητα που έχει συναντήσει το όνομα του στις εφημερίδες ή στους τοίχους. Συνήθως, ιδιαίτερα στις μεγάλες πόλεις ο ψηφοφόρος διαλέγει το πιο γνωστό πρόσωπο, γιατί έτσι είναι βέβαιος ότι δεν θα πέσει έξω. Μία που όλοι μιλούν για τον υποψήφιο Α, ο ψηφοφόρος εκτιμά ότι ο Α αξίζει περισσότερο από το Β, στον οποίο πολύ λίγοι αναφέρονται.

Ο τρόπος αυτός συμπεριφοράς του ψηφοφόρου απόλυτα κατανοητός, μιά που του λείπει η πληροφόρηση, ανοίγει τη δυνατότητα στη διαφήμιση και στο χρήμα να παίξουν αποφασιστικό ρόλο στην έκλογη. Ο υποψήφιος που είναι άγνωστος μπορεί να γίνει γνωστός αν διαφημίσει τον εαυτό του, εάν δαπανήσει χρήματα για φωτογραφίες, αφίσσες, πανώ, συγκεντρώσεις, κινητοποίηση οπαδών. Τα αποτελέσματα των τελευταίων εκλογών έδειξαν, ότι κατά κανόνα εκλέχθηκαν ή ήρθαν σε καλή σειρά εκείνοι που ξόδεψαν περισσότερα χρήματα. Στις 20 Νοέμβρη ήρθε 4ος στην Αθήνα στο ψηφοδέλτιο της Νέας Δημοκρατίας υποψήφιος, που εγκαινίασε τον έκλογικό του αγώνα με τη δήλωση: «Η πολιτική μου δραστηριότητα άρχισε μόλις πρό 40 ημερών». Την παρουσίασή του ανέθεσε όμως σε μεγάλη διαφημιστική εταιρία. Στην επάρχια τη διαφήμιση αντικαθιστά πολλές φορές η άμεση χρηματοδότηση των ψηφοφόρων. Ψυγεία ή χιλιάδικα λέγεται ότι μοίραζε κάποιος από τους υποψηφίους για να τονώσει την κάψα άμαυρωμένη από την προηγούμενη πολιτική του σταδιοδρομία εικόνα του.

Βεβαίως δεν εκλέγονται μόνο εκείνοι που έχουν όνομα ή χρήματα. Η επιτυχία είναι πολλές φορές και αποτέλεσμα του ότι ο υποψήφιος προωθείται από μία ομάδα, τον κρατικό ή κοινοτικό μηχανισμό.

ΟΙ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΕΣ ΟΜΑΔΕΣ

Στους συνδυασμούς του Πειραιά περιλαμβάνεται πάντα και κάποιος Λάκωνας, γιατί οι πολυπληθείς Μανιάντες του Πειραιά θέλουν να έχουν τον εκπρόσωπό τους. Οι δημόσιοι υπάλληλοι όπως και οι τραπέζικοι έχουν στα διάφορα ψηφοδέλτια τους τους «άνθρωπους» τους, που προωθούν, για να εκφράζονται έτσι στη Βουλή οι απόψεις τους. Η έκλογη με τη βοήθεια οργανωμένων ομάδων, νοθεύει όμως

τη διαδικασία. Γιατί ανάμεσα στους υποψηφίους επικρατεί εκείνος, τον οποίον υποστηρίζει η οικονομικά πιο ισχυρή ή η πιο οργανωμένη ομάδα και όχι εκείνος που εκφράζει το πιο πολυπληθές κοινωνικό στρώμα. Ο Στέφ. Μάνος, μέλος του διοικητικού συμβουλίου του Συνδέσμου Ελλήνων Βιομηχάνων εκλέχθηκε βουλευτής Αθήνας την πρώτη κιόλας φορά που πολιτεύθηκε. Οι βιομηχανικοί εργάτες, δεν μπόρεσαν, αντίθετα, να προω-

Έρευνα του πολιτικού τμήματος της «Καθημερινής»: ΣΤ. ΖΟΥΛΑΣ, ΧΡ. ΚΑΡΑΝΙΚΑΣ, ΝΙΚ. ΣΙΜΟΣ.

θήσουν ούτε έναν εκπρόσωπό τους στη Βουλή. Η πολυπληθέστερη ομάδα του ελληνικού πληθυσμού, οι αγρότες, ελάχιστους εκπροσώπους έχει στη Βουλή.

Οι πιθανότερες εκλογικές επιτυχίες αυξάνουν σε πολλές περιοχές με τις κομματικές. Οι κομματικές εξασφαλίζουν τη συμπάρταση του πολιτευτή στα προσωπικά προβλήματα του ψηφοφόρου και τη συμπάρταση του ψηφοφόρου στον εκλογικό αγώνα του πολιτευτή. Το ρουσφέτι των προσωπικών διεκδικήσεων των προσωπικών υποθέσεων των ψηφοφόρων μπορεί να αναπληρώσουν την φήμη, την οργανωμένη υποστήριξη και μερικά τα χρήμα. Τα πολιτικά γραφεία όπου συχνάζουν οι ψηφοφόροι για να μεταφέρουν τις επιθυμίες τους και να προβάλουν τις απαιτήσεις τους, επιτελούν την ίδια λειτουργία με τα διαφημιστικά γραφεία. «Ποιούν» περισσότερο ή λιγότερο αποτελεσματικά τον πολιτευτή στους εκλογείς.

Ο σταυρός του εκλογέα, που παρασύρεται εκδίδεται ή και πείθεται από το ρουσφέτι δεν ανταμείβει, όπως το θέλει η θεωρία, τον καλύτερο από τους πολιτευτές, αλλά εκείνον που μπορεί να

χρησιμοποιήσει πιο αποτελεσματικά, ή ίσως και πιο άσυνείδητα τη θέση του σε μεσάζοντα μεταξύ κράτους και πολίτη.

ΔΙΕΚΠΕΡΑΙΩΤΗΣ

Ο σταυρός δεν είναι έπομένως μέσο όρθης επιλογής. Άλλωστε η ανταμοιβή του πιο ικανού δεν υπήρξε ποτέ ο στόχος του συστήματος. Η Βουλή δεν ανταποκρίνεται στο θεωρητικό σχήμα που την θέλει συνάθροιση των πιο φωτισμένων και μορφωμένων εκπροσώπων του πληθυσμού για να συνδιαλέγονται μέσα σ' ένα κοινό αποδεκτό πλαίσιο για τον καλύτερο τρόπο αντιμετώπισης του κοινού συμφέροντος. Η Βουλή ήταν πάντα συνάθροιση από προυχογόνους, αστούς τοπάρχες εκπροσώπους οργανωμένων συμφερόντων των οποίων η κυρία αποστολή είναι να μεσολαβούν μεταξύ κράτους και πολίτη για να υποδοθούν τον τελευταίο στα τρέχοντα προβλήματα του. Ο πολιτευτής κύρια της συμπόλιτευσης ήταν και είναι διαχειριστής πολιτικής και κρατικής εξουσίας σε τοπικό επίπεδο, απαραίτητο συμπλήρωμα της κρατικής διοίκησης για να προλαβαίνει, αναπληρώει και διορθώνει τις ελλείψεις της.

Ο σταυρός προτίμησης σ' αυτό το σύστημα έχει ένα καθορισμένο ρόλο. Αποτελεί ένδειξη για το προς μπόρεσε πιο αποτελεσματικά να διεκπεραιώσει τις υποθέσεις των ψηφοφόρων και να στηρίξει έτσι το σύστημα. Η ένδειξη τούτη είναι απαραίτητη για το άστικό κόμμα για να σταθμίσει τόσο την πολιτική προσήλωση στο καθεστώς, όσο και ποίος από τους πολιτευτές μπορεί να φέρει περισσότερους ψηφοφόρους στο κόμμα. Ο πολιτευτής από τη δική του μεριά παζαρεύει τη συμμετοχή του στους συνδυασμούς όχι αποδεικνύοντας την ικανότητα ή την αντιπροσωπευτικότητα του, αλλά τους αριθμούς των σταυρών που διαθέτει.

Ο εκλογικός αγώνας είναι αγώνας πολιτικών προγραμμάτων

Η αρχή της άμεσης έκλογης διατυπώθηκε με βάση την φιλελεύθερη αντίληψη της πολιτείας, η οποία αγνοούσε την ύπαρξη πολιτικών κομμάτων. Ο εκλογικός αγώνας ήταν αγώνας μεταξύ προσωπικοτήτων. Οι βουλευτές έπρεπε να είναι σε θέση να διαμορφώσουν ελεύθερα την άποψή τους στη Βουλή. Σήμερα ο εκλογικός αγώνας είναι αγώνας πολιτικών προγραμμάτων και συνολικού πολιτικού προγράμματος. Ο ψηφοφόρος εκδηλώνει την ημέρα της εκλογής κατά κύριο λόγο την προτίμησή του σε ορισμένο κόμμα και όχι σε ορισμένο πρόσωπο. Γι' αυτό και περιμένει από τον βουλευτή να πειθαρχήσει στην πολιτική γραμμή του κόμματός του στη Βουλή. Η ελεύθερη επιλογή των βουλευτών παίζει δευτερεύοντα ρόλο. Τον ψηφοφόρο ενδιαφέρει πρωταρχικά η ελεύθερη επιλογή πολιτικής γραμμής και η τήρηση από τον βουλευτή της πολιτικής γραμμής, που επέλεξε ο ίδιος όταν τον ψήφισε.

Ο Γεώργιος Παπανδρέου είχε επιγραμματικά πει, ότι η κατάλογη του σταυρού σημαίνει τη σταύρωση του άρχηγού. Η παρατήρηση είναι ορθή για κόμματα χτισμένα αποκλειστικά και μόνο πάνω στη θέληση του άρχηγού. Τέτοια κόμματα είναι σήμερα πιά ξεπερασμένα. Στόχος του εκλογικού νόμου δεν είναι άλλωστε να διασφαλίσει τον τρόπο με τον οποίο οι ήγες των κομμάτων θα αποφύγουν να παίρνουν οδυνηρές αποφάσεις. Οι ήγες των κομμάτων είναι υποχρεωμένες να παίρνουν τις αποφάσεις, για τις οποί-

ες είναι αρμόδιες. Για την επιλογή των υποψηφίων είναι κατ' έσοχον αρμόδιες γιατί αντίθετα με τους ψηφοφόρους και πληροφόρηση έχουν και προσωπικά γνωρίζουν τους υποψηφίους.

Η μετάθεση της επιλογής στο κόμμα ενέχει για πολλούς τον κίνδυνο, ότι μία μειοψηφία θα επιβάλει σε οπαδούς και ψηφοφόρους τη θέλησή της. Οι προσπάθειες ελέγχου μιας στενής κοινοτικής ομάδας δεν μπορεί παρά να έχουν περιορισμένη επιτυχία. Η ήγηση του κόμματος επιθυμεί να συγκεντρώσει όσο το δυνατόν περισσότερους ψήφους. Είναι υποχρεωμένη για τούτο να λάβει έστω και μερικά υπόψη της τις αντιδράσεις και τις επιθυμίες του κοινού κατά την επιλογή των υποψηφίων. Εάν παίρνει αποφάσεις σε μη ορατές διαδικασίες και εμμένει σε πρόσωπα που δεν πείθουν, ο αντίκτυπος στη θέση του κόμματος και τη δικιά της θα είναι μακροπρόθεσμα αναπόφευκτος.

Ο σταυρός προτίμησης αποτελεί στά κοινοβουλευτικά συστήματα της Δυτικής Ευρώπης, που ακολουθούν τις ίδιες αρχές, με το δικό μας Σύνταγμα, σύστημα επιλογής που εδώ και δεκαετίες έχει παύσει να υπάρχει.

ΤΟ ΑΓΓΛΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Στη συζήτηση που πραγματοποιείται στην «Καθημερινή», προτάθηκε μεταξύ άλλων η ανάλογη εφαρμογή στην Ελλάδα του αγγλικού (μονοεδρικής περιφέρειας), του γερμανικού (σύστημα από κατά-

λογό μονοεδρικής περιφέρειας) ή του σκανδιναβικού (έκλογη κατά τη σειρά των κοινοτικών καταλόγου) συστήματος.

Το σύστημα εκλογής που κρατεί στην Αγγλία (μονοεδρικές περιφέρειες) έχει τα ελλείμματα του πλειοψηφικού (π.χ. την υποεκπροσώπηση ή ανυπαρξία εκπροσώπων των ασθενεστερών πολιτικών τάσεων). Συντείνει επίσης στη διάσπαση της σχέσης του υποψηφίου προς την περιφέρειά του. Η κατά χώρα κατανομή των υποψηφίων πραγματοποιείται κατά κύριο λόγο με τη σκέψη ότι θα πρέπει να τοποθετηθούν ως υποψήφιοι στις εκλογικές περιφέρειες, όπου είναι βέβαιο ότι το κόμμα θα εκλέξει βουλευτή γιατί διαθέτει πλειοψηφία, τα αναγκαία για την κοινοβουλευτική εκπροσώπηση πρόσωπα. Έτσι πολλές φορές ο ορίζομενος ως υποψήφιος δεν έχει σχέση με τα ιδιαίτερα προβλήματα της περιοχής.

Το γερμανικό σύστημα (κατανομή του συνόλου των βουλευτών μιας περιφέρειας σύμφωνα με την απλή αναλογική, αλλά έκλογη του μισού αριθμού των βουλευτών από κατάλογο κατά τη σειρά αναγραφής τους και του μισού αριθμού σε μονοεδρικές περιφέρειες) αποφεύγει ελλείμματα του αγγλικού. Δεν είναι πλειοψηφικό. Η ύπαρξη καταλόγου εξασφαλίζει την έκλογη εκείνων που το κόμμα θεωρεί απαραίτητους. Έτσι οι υποψήφιοι στις περιφέρειες μπορούν να επιλεγούν με βάση τοπικά κριτήρια και τις ιδιαίτερες της περιοχής. Το γερμανικό σύστημα βασίζεται στη σκέψη ότι οι ψηφοφόροι

θα έχουν τουλάχιστον για τους μισούς βουλευτές που εκλέγονται στις μονοεδρικές περιφέρειες τη δυνατότητα ελεύθερης επιλογής του καλύτερου. Θα μπορούν να αναθεωρήσουν έτσι απόψεις των κοινοτικών οργάνων. Η άποψη αυτή δεν επιβεβαιώθηκε από την πρακτική. Οι υποψήφιοι των ασθενεστερών στη μονοεδρική περιφέρεια κομμάτων παρ' όλη την προσωπική τους ακτινοβολία δεν είναι σε θέση να αυξήσουν τους ψήφους του κόμματός τους σε τέτοιο βαθμό ώστε να εξασφαλίσουν την απόλυτη πλειοψηφία στην περιφέρεια και να εκλεγούν. Ο «καλύτερος» δεν εκλέγεται έφ' όσον δεν είναι και υποψήφιος του «καλύτερου» κόμματος. Οι διορθώσεις που εξασφαλίζει το σύστημα στις κοινοτικές επιλογές, αν υπάρχουν, δεν είναι αξίες λόγου.

ΤΟ ΟΛΛΑΝΔΙΚΟ

Η ανάλογη εφαρμογή του συστήματος που εφαρμόζεται στις σκανδιναβικές χώρες και στην Ολλανδία, θα είχε στην Ελλάδα σε γενικές γραμμές ως εξής:

Η Ελλάδα χωρίζεται σε περιφέρειες, 12 περίπου. Η κατανομή των έδρων σε κάθε περιφέρεια πραγματοποιείται με την απλή αναλογική. Οι βουλευτές κάθε κόμματος εκλέγονται σύμφωνα με τη σειρά που αναγράφονται στο ψηφοδέλτιο. Σταυρός προτίμησης και διαγραφές είναι χωρίς περιορισμούς ελεύθεροι. Για να αλλάξει όμως η σειρά του ψηφοδελτίου και να καταλάβει κάποιος τη σειρά

Το σύστημα του σταυρού υπο-ιδιάζει τον πολιτικό από πολιτικό καθοδηγητή σε διεκπεραιωτή εξυπηρετήσεων υποχρεωμένο να εξασφαλίζει τη συνεργασία του κράτους στην επίλυση ατομικών ή τοπικών προβλημάτων. Έξαρτά την επανεκλογή του από το ρουσφέτι και έτσι έμμεσα, μία που το ρουσφέτι προϋποθέτει κρατική εύνοια, συνδέει τον βουλευτή με το κυρίαρχο πολιτικό σύστημα.

Η κατάργηση του σταυρού αποτελεί προϋπόθεση για την οργάνωση της πολιτικής ζωής σε δημοκρατικότερη βάση.

Η κατάργηση του σταυρού δεν είναι αντίθετη με την αρχή της άμεσης εκλογής που καθιερώνει το Σύνταγμα. Άμεση είναι η έκλογη, όταν ο υποψήφιος ψηφίζει άμεσα στους βουλευτές και δεν ψηφίζει για την έκλογη άλλου σώματος (π.χ. εκλέκτορες), που θα επιλέξουν τους βουλευτές. Η διαμόρφωση του εκλογικού συστήματος σε τρόπο, ώστε να πραγματοποιείται η έκλογη των βουλευτών από κατάλογο υποψηφίων κάθε κόμματος, με τη σειρά της έγγραφης τους στον κατάλογο δεν παρεμβάλλει άλλο σώμα μεταξύ ψηφοφόρων και βουλευτών. Η προεπιλογή από τα πολιτικά κόμματα υπάρχει ήδη σήμερα. Ο πολίτης είναι αναγκασμένος να επιλέξει ανάμεσα στους υποψηφίους που καθόρισε το κόμμα. Στις μονοεδρικές περιφέρειες μάλιστα ψηφίζει μόνο κόμμα και όχι πρόσωπα. Στο πλειοψηφικό, που ίσχυε στον τόπο μας παυτόχρονα με την αρχή της άμεσης εκλογής, εκλέγονταν όλοι οι υποψήφιοι του συνδυασμού που επικρατούσε σε μία εκλογική περιφέρεια παρ' όλες τις πιθανές αντιρρήσεις των ψηφοφόρων.